

SEMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația:
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

DIRECTORI:
A. VLAHUȚĂ și G. COȘBUC

ABONAMENTUL:
10 Lei pe an

DIN VIAȚA PICTORULUI GRIGORESCU

Cite-va momente din această admirabilă viață. — S'a născut la 1838 pe moșia Pitaru, a familiei Lenș. Părintele său era arendaș. (Peste ciți-va ani a scăpătat). Copilul a deschis ochii în mijlocul acelei naturi din care mai tirziu au pornit strălucitele lui inspirațiuni. Dumbrăvi, drumuri cu pulbere arsă, brie albăstriei de dealuri și pe d'asupra Carpații stingîndu-și zigzagul în lumina cerului. Aci, primele vise de copil naiv cu ochii iluminați.

Pe la 6 ani venise în Capitală, în Căramidari, orfan de tată, cu familie numeroasă și strimtorată. O plăcere înăscută a lui: dregea icoanele vechi. La 10 ani, trecînd prin Dudescu, văzu niște sfinți la geamul unui zugrav. O impulsione nestăpînită îl hotărî să se apuce de acest meșteșug. Și intră ucenic la un zugrav, prieten al familiei. Două ani învăță, frecînd la început colorile între două pietre netede, lucrînd mai pe urmă, și de multe ori legănînd în brațele sale delicate o copilă în fașă a patronului.

Intr'o zi i se păru — și nu se înșelase — că nu mai are ce învăța. Iși părăsi dascălul și se duse acasă. Acasă greutăți, sărăcie, mumă vădುವă. De unde pensule și vopsele? Era primăvară. În desperarea lui de copil sfînt, eși pe una din barierele capitalei. În cotro? Nu-și da seama. Un gînd îi fulgeră prin minte. Atita unțișor risipit prin iarbă și prin flori! Iși umplu basmaua cu unțișor. Se întoarse în piață și-l vîndu. În cite-va zile, după un comerț sirguitor, inima i se bătea de bucurie. Avea cu ce să-și cumpere colorii și pensule. «Primăvara a jucat un mare rol în vieța mea!», l-am auzit adesea ori. Firește, i-a procurat primele mijloace. În schimb, el a divinizat-o în lumina și frăgezimea ei, în verdeța gălbue încă, în florile și mai ales în podoaba florilor ei de măr. Ce mare rol a jucat Grigorescu în primăverile Romîniei!

Cele d'întîiu icoane, făcute din amintire, le vîndu la obor. Unii evlavioși se grăbiră să aibă icoane din «minele nevinovate» ale copilului. La 14 ani era tovarăș, la parte, cu zugravii vestiți. În contractele unora figura clauza: «chipurile de la catapeteasmă să fie de meșterul Nicu». Prințesa Trubetzkoii îi porunci o «Maică a Domnului», și nu crezu ochilor văzînd opera tinărului. I-o arătă lui Ale-

xandru Ghika și-i prezentă pe autor. Alexandru Ghika zise mirat: — «Adevărat, are mină ușoară.» Tinărul surise, era cit p'aci să-i răspundă: — «Aș fi fost bun de bărbier.» — Neapărat, el simțea, ceva mai sus de umeri, chemarea lui.

În 1854 se ținu de către Eforia Școalelor un concurs pentru o bursă de desen și pictură. Grigorescu învăța limba franceză; idealul lui era deja Parisul. Se prezentă la concurs. Dar nu îndeplinea condițiunile: i se cerea «umaniorile» și el nu terminase nici clasele primare. Le îndeplini d. C. Stăncescu. Grigorescu se întoarse trist la icoanele sale.

Să nu meargă la Paris? Se așternu pe lucru și în două săptămîni isprăvi o pînză de un metru pătrat: «Mihaiu scapă stindardul.» Acest prim tablou, prin ce întimplare nu știu, îl văzu aga, beizadea Mitică. Prințul îl prezentă lui Vodă Barbu Știrbei. Domnitorul admiră pinza, o reținu și-i dete 100 de galbeni, zicînd Beizadelei: «E prea tînăr, să mă învețe la școala noastră.»

Iar la sfinți. Zugrăvi cite-va icoane la Căldurășani.

Prima lucrare mare ce i se încredință fu minăstirea Zamfira din Prahova. Aci lucră doi ani, și făcu cunoștința unui călugăr Isaia, după metanie de la minăstirea Neamțului. Un călugăr umblat, cărturar și vioiu în povestirile lui. Văzuse Sf. Munte și Ierusalimul. Nopti întregi povesti minunile de pe unde colindase. O adevărată amicizie se legă între ei. Isaia înțelese talentul zugravului și se hotări să plece împreună la Paris, cum or putea, după sfîrșirea minăstirii. Călugărul trebuia să se întoarcă mai întîiu la urma lui, și pentru economiile ce lăsase acolo și pentru motive disciplinare. Porniră spre minăstirea Neamțului. Pe drum călugărul căzu greu bolnav. Grigorescu îl îngriji ca pe un frate. După o lună se făcu ceva mai bine. Luară drumul la minăstirea Neamțului. Acolo boala iarăși îl trînti la pat. Grigorescu lucră cite-va icoane. Una din ele i se trimise dar maichii Ursachi, starița Agapiei, femeie cultă și deșteaptă. Maica Ursachi vroia de mult să zugrăviască din nou minăstirea. Cum văzu icoana, chemă pe zugrav. Îl privi cam lung, nu-i venea să creadă. Grigorescu abia era de 20 de ani. Se învoi să lucreze, icoane și ziduri, pe preț de 3000 de galbeni. Trei ani a muncit la minăstirea Agapia care e mai toată zugrăvită de mina lui.

În acest timp Mihail Kogălniceanu, în plimbare pe la frumoasele minăstiri ale Neamțului, îl cunoscuse. Se impresionă serios de așa talent, și făgădui că-i va înscri o bursă în bugetul Moldovei. La 1861 sfîrși minăstirea Agapia. Și cu economiile ce depuse la Spiridonia din Iași, plecă singur la Galați, — călugărul se dusese iar la S-tul Munte — luă vaporul spre Viena. Parisul îl atrăgea, și el, de astă-dată, îl studiase bine după un «guide» de la actualul Mitropolit Primat, pe atunci arhidiaconul mitropolitului Miclescu.

La Paris se duse d'adrepțul la atelierul lui Cornu. Orele libere le petrecea în muzee. După cite-va luni uită Luxemburgul și se extasiă de capo-d'operile marilor maeștri din Louvre. Ziua lucra în ate-

lierul Cornu, seara în atelierile de noapte. Somn puțin, odihnă de loc. Idealul după care gonია, ca o fatalitate care-l prigonia.

În curînd la școala de Bele-Arte se ținu un concurs între studenți, fără deosebire de naționalitate. Recompensa, o sumă de bani. Prima lucrare de admisibilitate era o schiță. Grigorescu fu primit printre cei zece cari după 8 zile trebuia să intre în loji. Și acum rîde cu poftă de condițiunile concursului: o luptă antică sub niște arbori bătrîni, o apă și în fund munți. Nimic nu lipsea din tot cuprinsul artei. Tînărul care și în minăstiri lucrase după modele — Tzoni îi pozase pentru un sfînt — nu pricepea cum ar fi pictat copaci din fantezie. Se duse în parcul secular de la Fontainebleau să studieze în cele 8 zile. Cînd văzu natura în toată marea și splendoarea ei, cînd începu să studieze desenul, structura, înrămurirea, umbrele și luminile unui stejar, înțelese că marele învățător în artă este ea, natura, mai presus de toate sistemele, de toate școlile și de toate genurile. Și o admiră, și lucră fără să ție socoteala zilelor. Cînd și-aduse aminte de concurs, trecuse o săptămînă peste cele 8 zile. Patru luni nu se mișcă din întunecimile și luminișurile de la Fontainebleau.

La al treilea an se instală în satul Barbizon, cuibul celebru al celor mai geniali peisagiști francezi: Rousseau, Troyon, Diaz, Millet, Corrot.

Mihalache Kogălniceanu se ținuse de cuvînt. I se trimetea bursa din Iași. Dar după trei ani nu mai putu răbda streinătatea. Arta găsisese o rivală: Patria. Prins de nostalgie, în 1864 se întoarse în România. Două luni le petrecu la Căldurășani. Am un studiu cu data de 64. O chilie. Pe două paturi cu cergî vărgate staă de vorbă, față în față, călugării. În fund o fereastră deschisă. Lumina năvălește. Perspectiva ce se deschide prin acel dreptunghiă de cite-va centimetre este infinită.

După trei luni să reîntoarse în Paris. La 1869 fu chemat în țară. Se presentă ministerului de instrucțiune publică. Ceru o catedră la școala de Bele-Arte. De astă dată avea titlurile, — era un artist în toată puterea cuvîntului, — dar de astă dată... locurile erau ocupate. Eacă motivul serios pentru care școala noastră națională n'a avut un ast-fel pe profesor.

Primul lui succes fu «o floare între flori.» O tînără fată, cu capul rezemat de zid, privește înaintea ei: ramuri, flori, verdeată, și lumina se cerne ca o fină pulbere de aur. Menelas Ghermani n'a tocmit și a plecat fericit — «cu cea mai frumoasă fată pe care o văzuse în viață». La 1870 produse acel cap-d'operă, cunoscut și celor cari aă văzut-o și celor cari n'aă văzut-o: «Țiganca» — lui Ion Ghika. Nu are dată, dar crez, după manieră, că și «Țiganca» de o fineță extraordinară, cu o privire galeșă, melancolică, pe care am văzut-o astă vară la d. Carp, e tot cam de la acea epocă.

Războiul franco-german îl zgudui puternic. Franța era învînsă. Se

retrase mihnit la Rucăr. Acolo lucră două ani. La 1873 plecă în Italia, din Italia în Franța. Se stabili în Paris. Iși făcu un atelier. Cei mai talentați pictori francezi, văzură în el o mare reputațiune care începea a-și lua avînt. Războiul cu Turcia se declară, și Ion Brătianu îl chieamă în țară prin generalul Davila. Lasă tot în urma sa și veni să-și expue viața și să-și dea tot talentul seŭ Patriei. Și acest om care nici odată nu studiase genul militar, urmări cu dragoste, cu milă, emoțiune și entusiasm, pe soldații noștri, îi văzu în cele mai crîncene lupte și le fixă de vecie suferințele, jertfele și eroismul.

După războiŭ se retrase la Cimpina și își continuă opera lui colosală. Astăzi lucrează ca și acum două-zeci de ani: în cele mai proaspete opere aceeași vibrațiune, aceeași căldură, aceeași lumină, aceeași dorință...

E cea mai curată glorie a Romîniei.

DELAVRANCEA.

DE SĂRBĂTORI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Afară-i noapte neagră, vijelie;
Colindă jalnic vîntul prin cotloane:
Adoarme-acum, ca un copil cu toane,
Acum începe iar, plin de minie.

Eŭ staŭ la foc, trudit de insomnie;
Ascult cum bate ploaia în obloane,
Visez... și 'n vis mă chiamă 'dragi icoane
Din țara Doinei, dulcea Romînie...

Văd copilași pe ulițele ninse
Umblind cu Steaua și cu Moș-Ajunul
Și-aud departe-un cor de glasuri stinse...

Aș vrea s'alerg la ei, să-i string în brațē,
Să-i dăruesc... Dar nu mai e nici unul,
Și-o lacrimă mi-alunecă pe față...

DUȘMANUL

Am stîns lumînarea și mî-am cufundat capul în perinî. În zadar; șuierul viscolului pătrundea sinistru prin geamurile sgîlțuite din clipă în clipă de puterea miniei cerești deslănțuite. Nu era de ajuns atît; undeva, în vecinî, o bucată de tinichea se desprinsese pe jumătate de pe un acoperiș, și însoțea fie-care isbucnire mai puternică a vîntului de cîte o prelungă răpăială de pocnete asurzitoare.

Renunțai să mai închid ochii în noaptea aceea. Dar, în odaia de otel în care mă găseam, cu ce puteam oare să-mî omor vremea pînă la ziuă?

Aprinsei lumînarea, mă îmbrăcăi și începuî să mă plimb, enervat, în toate sensurile, căutînd să-mî dau gîndurilor un curs oare-care.

O uruitură trăsuitoare a tinichelii din vecinî mă făcu să tresar; poate s'a desprins de tot și am scăpat cel puțin de tortura aceasta, imî ziceam... Dar, ca o continuare în surdină, ca o potolire murindă a celui sgomot infernal, o bătae discretă sună la ușa odăii mele.

Intiî crezui că e o părere; dar bătaia se repetă; cine-va era la ușa; vr'un vecin voia să protesteze contra sgomotului ce făceau pașii mei scîrțîind pe scîndurile rău prinse? Dar ce era aceasta pe lingă urgia de-afară?...
BCU Cluj / Central University Library Cluj

Deschisei. Un om înalt, deșirat, puțin adus din spate, se strecură și închise ușa în urma lui. Nu-i vedeam bine fața; ochii însă îi străluceau viu, întunecîndu-i par'că și mai mult, prin contrast, figura încadrată într'o barbă măruntă neagră.

Mă retrăseî fără să vreau.

— Mă iartă, zise omul cu un gest de sfilă; — am auzit de-aci de alături că nu poți dormi nici D-ta, — și atunci mî-am zis: uite, suntem doi aci cari nu știm ce să facem de urît: da' dac'am sta nițel de vorbă? trece vremea mai ușor...

Iî făcui semn să șază și-mî urmaî plimbarea. Nu eram de aceeași părere cu visitorul meu neașteptat, dar răsponseî și eî ca să zic ce-va:

— Așa e, e ceva grozav cu vremea asta și cu pereții ăștia de otel, ca frunza...

— Aș! asta nu e nimic pentru mine, răsponse visitorul meu nepoftit; d-ta nu poți să dormi de sgomot; dar cînd nu e sgomot e și mai rău...

Mă uitai ciudat la lunganul meu care, după ce se așezase pe un scaun într'un colț, întinsese picioarele înaintea lui cit erau de lungi și lăsase capul în piept cu un oftat prelung.

— Cum? înginaî nedumerit. Cînd nu e sgomot e și mai rău?...

— Adică, vreaî să zic, pentru mine; uite, acu că e sgomot, nu poți dormi nici d-ta, și așa iată că am și eî cu cine sta de vorbă. Dar cînd nu e sgomot, — cînd e tăcere, tăcere de moarte în tot cuprinsul, de jur

împrejur, cît se vede, cît se poate auzi, — atunci toți dorm, toți se odihnesc, — numai unul nu poate să doarmă, — numai unul singur... Și așa e chinul cel mare, așa e chinul cel adevărat...

Cu cine aveam a face? Era un smintit? Era un maniac?

Mă întinsei pe pat, cu ochii la dînsul. E poate vr'unul din acei nenorociți pe cari mania prigonirilor îi petrece spre porțile nebuniei.

— Și ce nu te lasă să te odihnești? îl întrebaî privindul cu coada ochiului. Grijiile multe, sau poate teama de ceva dușmani?...

— Dușmani? îmi răspunse clătînd din cap, — dușmani n'am eu și nici n'aș avea cum să am... Ce dușmani? pentru ce dușmani? Vr'un om bogat nu sunt, nici vr'un mare învățat, nici vr'un om de cine știe ce seamă, ca să mă dușmănească cine-va pentru starea, pentru rangul sau pentru destoiniciile mele; nici la slujbe ori cînsturî nu mă reped și nimănui în cale nu-i staî; cum aș putea dar să am eu dușmani?

«Dar, o! mai bine, de o mie de ori mai bine i-aș avea; vezi d-ta, poate că-i ie scris omului așa, de trebuie, numai de cît, să aibă dușmani; și atunci, dacă n'are dușmani în afară, este dușmanul dinăuntru care îl hărțuește și nu-i dă pace, — și vai! dușmanul acesta e de o mie de ori mai rău, mai hain...

«Ah, de ce n'am și eu dușmani văzuți, cum cred că trebuie să ai d-ta sau altul; să-i văd eu în fața mea, să-i știu, să mi-i pot aduce aci înainte; hei, cum mi ți-i-aș juca, cum mi ți-i-aș băga în sperietî, să-i am aci...

Și în ochi îi jucau flăcări sinistre; mă speria. Vruî să-l întrerup, dar el urmă mai potolit:

— Nu, n'am dușmani... Dar e dușmanul, dușmanul care nu mă lasă să odihnesc, care nu-mi dă două clipe de răgaz... Hei! de mult mă chinuește, de mult îl port cu mine, și cum a tot crescut, cum m'a luat tot mai mult și mai deplin în stăpînire...

«La început, eu și cu dușmanul meu eram unul singur; numai încetul cu încetul ne-am deosebit unul de altul și acum suntem doi, doi inși bine deosebiți, două suflete; numai trupul a rămas, tot ca mai 'nainte, unul singur.

«Cum s'a născut și a crescut mare dușmanul meu? Nu știu.

«Încă de pe cînd eram copil, de cîte ori mi se întîmpla de făceam și eu o prostie, spuneam o vorbă nepotrivită, ori îmi dam în petec în alt chip, — greșeala făcută, fie cît de mică, mă urmărea cu săptămînilor, cu lunile, mă urmărea noaptea în somn, ziua cînd eram singur, și mă umplea de rușine, și de o așa amărală de suflet, în cît îmi venea să mă ascund în fundul pămîntului, să nu mai văd lume și oameni...

«Credeam atunci că e numai așa o părere de rău, o remușcare a mea; dar nu se poate! omul singur nu poate să-și fie lui însuși așa dușman, în cît să se chinuiască, mereu și tot mereu, pentru ori-ce lucru de nimic...

«Era un dușman ce se încuibase în sufletul meu și care sta și mă judeca într'una la fie-care pas: de ce-ai făcut așa, de ce-ai zis așa, de ce

n'ăi grăit alt-fel, de ce ăi pierdut prilejul acela, de ce n'ăi pus mîna pe noroc cînd ți-a trecut pe dinainte, — și tot așa...

«Cu vremea, ajunsese dușmanul să nu mă mai slăbească de loc. Cu vremea zic, adică de cum a venit clipa din care am cunoscut și a trebuit să mărturisesc și eu că, de-acu cel puțin, are dreptate să mă facă să-mi stărim și capul de pereți...

«Are dreptate... Ce să zic eu? Am ajuns de cobor acu anii vieții, «dup'a-miază» cum se zice; — și ce sunt eu? ce fac eu, ce caut eu, aci și dincolo, și ori unde?...

«Nu știu, nu pot răspunde. Nicăiri un rost nu mi-am știut face pe lumea asta; poate așa fi putut, dar n'am știut; m'am gîndit prea mult cînd nu trebuia să mă gîndesc, — ș'au rămas toate prea tîrziu pe cînd isprăveam eu cu chibzuiala; nicăiri rădăcină n'am știut prinde; mă bălăbănesc așa, purtat de vînturi în toate părțile, începînd un negoț colo, altul dincolo și lăsîndu-le toate pe rînd baltă...

«Vezi că dușmanul nu mă lasă; «nu e bine-așa», — «nu e bine-aminteri», — tot așa-mi șoptește la ureche, arțagos, și eu mă tot iaș după dînsul și nicăiri nu răslesc...

«Și tot el rîde apoi de mine și mă chinuiește... De geaba măi caut să ațipesc și eu cînd cad de oboseală; bine ochii n'am închis și dușmanul mă sgîlție și-mi strigă în ureche: «Prostule, neisprăvitule! la nimic n'ăi ajuns, nimic n'ăi implinit și tu pe lumea asta; uite, îmbătrînești, ca mîine o să mori și nimic n'ăi brodit, să zici, și tu; de geaba ăi trăit, de geaba ăi bătucit pămîntul lui Dumnezeu»...

«Și iar mă răsucește și-mi țipă în urechea cea-l'altă: «Numa 'n bobote ăi umblat și peste tot te-ăi poticnit; și colo, și dincolo, și totdeauna; ce-ți măi rămîne de făcut? e tîrziu, e prea tîrziu! Ți-ăi pierdut viața, ți-ăi pierdut-o de geaba! nu se măi întoarce, n'ăi cum s'o măi începi iar! ți-ăi pierdut-o, ți-ăi pierdut-o, pentru totdeauna, pe vecii vecilor, amin»...

«Nu pot să măi dorm, — dușmanul mă trezește; dușmanul care nu e în afară, care e aci înăuntru... Nu pot să mă odihnesc, — nu-mi dă răgaz... Noaptea, în mijlocul nopții, imi urlă în creier și mă face să tresar; ziua mă urmărește și nu-mi dă pas la nici un gînd senin, la nici o bucurie...

«De geaba, de geaba! să fi trăit de geaba pe lumea asta... Poate fi un blestem măi mare?

«A, dar am să-l prind eu odată, am să-l apuc eu, pe dușmanu ăsta... Am să-l ingenuinchiu eu odată... n'am să-l las... am să-l... am să-l răpun!...»

Și iar luciră în ochii sărmanului flacărele sinistre de adinaori... Mă cutremurai... Căutam ce să-i zic că să-l liniștesc cum-va, — dar în momentul următor nu-l măi văzui. Se strecurase tot așa de binișor cum venise.

Afară furtuna încetase.

.....

Ingrijat de ora plecării, dis de dimineață, nici nu-mi măi aminteam de scena ciudată de astă noapte.

Cînd ajunsei în gară, trenul sosise; nu se opria de cît vr'o două minute; abia aveam vreme să mă arunc într'un compartiment.

Dar la o mică depărtare de intrarea în gară, un grup de călători și funcționari de drum de fier îmi atrase atenția. Mă apropiai repede: pe șine zăcea, într'o baltă de sînge, un corp ciopărit îngrozitor. O singură privire aruncată asupra lui îmi fu de ajuns ca să-l recunosc. Era omul meu de astă noapte.

Iși răpusese dușmanul.

ION GORUN.

PLEACAI

după CARMEN SYLVA

O, pleacă! Lumea e frumoasă,
Văzduhul este plin de soare
Și tremură în aer proaspăt
Scînteietorul colb de floare.

O pleacă! Lumea-î renăscută!
Și ori-ce inimă se desghiață:
Ori-ce cuvînt e plin de farmec,
De dor neînfrinat de viață..

O pleacă! Lumea-î renăscută!
Voios tu brațele întinde;
Rizînd, plîngînd, la pîieptu'ți strînge
Tot ce ți-e drag și poți cuprinde!

Te du! A ta e lumea toată!
În raze sufletu 'ți înneacă...
Răpește vulturului aripă,
Pe tine uită-tè și pleacă!

I. DARIE.

DIN CAETUL MEŪ

Grozav mi-e de dragă viața! Port în mine o lume așa de mare și de complexă, și o așa dorință de-a oglindi toate în sufletul meu, că mă înspăimintă ideea morții mele, când cuget ce de lucruri s'ar stinge cu mine. Eū aș vrea să fiū umilit, să mă cred pulbere, lut peritor, aș vrea, dar nu pot: Simt că tot ceea ce-i etern și fără margini se resfringe în mine, cum toată lumina de-afară se resfringe într'un diamant cu fețe sclipitoare; și ar fi păcat, ca o așa de minunat alcătuită făptură a universului să dispară cu mine. Mi-aduc aminte, în această ordine de idei, de o conversație la care asistam într'o seară în una din rarile case în care ai ce auzi. Rămăseserăm după masă, ciți va prieteni: stăpina casii, un astronom, o englezoaică tinără și eū. Și-am stat de vorbă până noaptea tirziū, pe terasa ospitalieră, la lumina lunii, ce dă atita farmec gândurilor intime. Mi se pare c'am plecat de la o exclamare a mea: «Ah, ce dulce e să trăești!» Și numai de cit am adaos că eū cred serios în posibilitatea mai multor existențe. Căci toate pe lume, materie ca și spirit, sint eterne; asta-i un adevăr de care nimeni nu se îndoeste. Și, din toată această imbinare a lumii, de-apururi stătătoare, dacă e ceva care într'adevăr există, nu mai încape vorbă că lucrul acela e în primul rînd propria noastră personalitate, sufletul într'un cuvînt; și el nu poate fi de cit vecinic, și-ar fi deci absurd să credem că ceva așa de profund și de desăvîrșit ca sufletul omenesc să poată înceta de-a mai fi, și pe toată nesfîrșita linie a timpului să n'aibă de cit un singur sort de viață constantă. Deci avem dreptul să ne așteptăm a retrăi de nenumărate ori și, în fie-care reîntrupare, la o treaptă din ce în ce mai înaltă pe scara morală a ființelor, după chipul cum vom fi întrebuințat viața noastră de mai nainte.

Începură toți să protesteze. Găsiu părerea mea destul de frumoasă la urma urmei, dar greu de susținut, de oare-ce nu se găsește nimeni să-și aducă aminte de viețile lui trecute. Și-atunci, astronomul prinse a vorbi, la început par'că di-buind cuvintele, apoi din ce în ce mai lămurit, mai sigur:

— Sint unii cari-și amintesc, în mod inconștient e dreptul, dar faptul nu e mai puțin adevărat.

Adesea ești nevoit să crezi, că cea mai mare parte din puterile actualei noastre vieți curg din depărtatele-i isvoare tănuite în umbra existențelor de odinioară. Cum am putea alt-fel să ne explicăm cee-ce numim noi talent, *dar înăscut*, uimitoare precocități de înțelegere în unele naturi inzestrate? Și geniul, misteriosul geniū, așa de imposibil de îngrădit într'o definiție, ce-ar putea fi alta de cit flacăra nutrită de șirul de vieți rămase în urmă? De alt-fel, toți acei cari au cituși de puțin curiozitatea mașinăriei lor interne și deprinderea de a se spiona, vor descoperi în lumea lor de gânduri unele idei fundamentale, a căror origine pare a fi mai îndepărtată, dincolo de cărțile pe cari le-au cetit, dincolo de vorbele pe cari le-au auzit, de lucrurile pe cari le-au văzut în viața aceasta. Eū, mi-aduc aminte că la vârsta de doisprezece ani citiam pe Epictet cu pasiune, pe furiș, fără să fi auzit vre-odată vorbindu-se de el. De ce un copil ar citi cu drag pe Epictet, dacă n'ar avea într'însul o frimătură de suflet stoic moștenit de la o personalitate anterioară și deschisă de-odată ca una din acele rose de Erihon, de mult uscate, și totuși gata să reinvie de-odată?

Idee nu vă faceți cit mă fericește pe mine siguranța aceasta: gîndul că am

trăit în acele zile blagoslovite, cînd toți cugetătorii de seamă erau creștini de mult, cu trei veacuri înainte de venirea lui Christ; cînd mila universală cu brațe largi deschise alături de senina frumusețe a cugetării greci suridea pe buzele dascălului Zenon și ucenicilor lui. Căci am fost sclavul grec legat de pașii maistrului, de pașii aceluia care cu darul cuvintului deschidea nemărginirea celor cari i se închina. Ca și Cleant, ucenicul grădinar, udam noaptea răzoarele atenien: îmbălsămate de iasomie și de lămiță, ca să pot asculta ziua *pe cel care știa*. Cu Cleant împreună cîntam în gînd divinu-î *imn lui Apolon*, în care palpită cel mai înflăcărat panteism...

Și iată pentru ce, doamnă, mă farmecă și astăzi grădinile scăldate 'n umbră și 'n miresme și divagațiile metafisice așa de dulci între prieteni îngăduitori. Savantul tăcu, — fu o tăcere prietenă în care cuvintele păreau că resună încă și trezesc ecouri misterioase în sufletele noastre.

Stăpîna casii rupse tăcerea după cite-va minute, cu o surizătoare ironie :

Vorbîa de Epictet care mi se pare a trăit la Roma și cu toate astea era camarad cu Cleant Atenianul.

Noi, răspune astronomul, nu păstrăm din existența trecută de cît esența, parfumul, sau mai bine zis, puțința de-a ne regăsi, de-a duce mai departe una din porniile de căpetenie ale vieților trecute, — nu ne încurcăm în amănunțimi neînsemnate, de loc, de timp. Dacă am citit pe Epictet e că spiritul meu era însetat de gîndirea stoică și n'am păstrat în amintirea mea inconștientă de cît impresii despre Grecia: Roma mî-a rămas străină și mărturisesc chiar că ori-cît sînt de latin cugetarea romană, utilitară, precisă și realistă nu mă atrage de loc. Mă lasă rece făcătorii aceia de legi, de căi și de poduri, acei puternici frîngători de graniți, înșirători de pietre chilometrice în lungul și latul pămîntului.

Eu sînt din viață celora cari au visat mult... Visătorii aceia au creat lumea. Știuți bine că noi toți vrînd, nevrînd trăim din gîndirea greacă. Și mi-e dulce să cuget că chiar religia creștină n'a străbătut la noi de cît învăluită de platoism, căci părinții bisericii cari au întemeiat creștinismul ce trăește până și'n cei mai puțin credincioși dintre noi, adesea fără să ne dăm seama, părinții gîndirii noastre erau toți adăpați la luminile Greciei cu desăvîrșire platonice. Toți sîntem fără să știm în fondul sufletului nostru ucenici a lui Platon; iată de ce cu drept cuvînt se poate spune că el e nemuritor, fiind-că trăește în mintea tuturor cugetătorilor. De alt-fel ori-care dintre noi poate rupe strimtele hotare ale vieții lui și trăi dincolo de moarte, în mintea urmașilor. Așa, bunioară, o mamă, după locul pe care-l va fi ocupat în viața intimă a copiilor ei va fi nemuritoare sau nu. Unul singur a îmbrăcat haina veșnică în cele mai multe și în cele mai largi conștiințe omenești: Isus Cristos, și de aceia el e Dumnezeu.

Eternitatea lui întrece cu mult, cu neasemnat de mult partea de nemurire a celui mai bun dintre oameni. Vedeți dar, că fie-care dintre noi poate, după noblețta vieții și-a gîndirii lui să ajungă intru cit-va un Dumnezeu... Văd încă gestul de spaimă al englezoaicii, în sufletul căreia se resvrătea toată evlavia aspră a protestantului. Ea întinse brațul tulburînd ast-fel atitudinea calmă și sculpturală a ființii ei înclinate în ascultare: Oprește-te, te rog. D-ta vrei să răstorni universul! Mă faci să mă cutremur.

— Imi faceți prea multă cinste, doamnă: Nu mai sîntem pe vremea cînd vorbele creau și răsturnaū lumî. Trăim într'un veac de sbuciumată muncă, în care gîndirea de-abia se mai strecoară. Dar va ști ea să-și răsbune, fiți pe pace și atunci, atunci o să vedem minuni.

Stăpîna, înaltă, îmbrăcată 'n alb, se ridică, păși tăcută, apoi oprindu-se în fața astronomului, rosti fixindu-l:

— E frumos ce spui; asta nu înseamnă că m'ai convins; dar e frumos și pentru un cugetător ca D-ta o asemenea mărturisire cred că e ceva. Teoria D-tale ne explică acea senzație de osteneală și de bătrînețe pe care o ai, așa pe neașteptate în plină putere a vîrstii și care te face să zici une-orî că ai trăit o mie de ani.

Și acele apropieri de la prima vedere între necunoscuți cari se pomenesc deodată prieteni, înfrățiți de aceleași gânduri, aproape de aceleași aducerî aminte! Nu-și-ar avea explicarea în faptul că sufletele lor, cum spuseși, ar fi trăit cînd-va la olaltă? Unde mai pui, că numai așa am putea pricepe pe unii copii de-o uimitoare precocitate: eu am avut adesea impresia ascultînd pe mica Cella D. în vîrstă numai de șase ani cîntînd la piano ca un adevărat artist, am avut, zic, impresia că sufletul lui Mozart reîncepea în ea o nouă viață. Și mi-ar fi așa de drag să știu cu siguranță că e Mozart! Inchipuiți-vă el a murit la 30 de ani, avea încă atîtea lucruri de spus, cînd moartea l-a surprins, sărmanul suflet neliniștit!

Astronomul zîmbi în umbră, și sărutînd cu respect mîna albă a doamnei, ce sta în picioare înaintea lui, rosti încet:

— Să nu mai spunem nimic, ca întodeauna D-ta ai găsit și acum cuvîntul adevărat, plin de delicateță, și de lumină.

Și mă întrebam întorcîndu-mă acasă, în noaptea caldă și limpede de vară, dacă nu-î adevărat că, om sau popor, nu-și măsoară viața pe întinderea cugetărilor-măi mult de cît a faptelor, și-mi ziceam că, la urma urmei, gîndirea ateniană a lăsat pe pămînt urme mult mai adînci de cît cuceririle romane, și că noi Romîni, dacă vrem să trăim, să trăim viața cea nepieritoare, trebuie mai ales să gîndim. Ne întoarcem la bunul, entusiastul sfat al lui Heliade:

«*Scrieți băeți!*» — Scriînd mereu, vom sfîrși poate prin a spune ceva și acest ceva va fi poate etern.

DIONIS.

FLOAREA GÎNDULUI

din ADA NEGRI.

Din potiru 'n care tainic își deschide
Ca de aur prăfuite-a ei petale,
O gingașă micșunică în tăcerē
Mă fixează c'o privire gînditoare.

Am văzut eū altă dată doi ochi galeși
Visători cătînd la mine, ca și dînsa:
Acești ochi pentru vecie s'au închis,
O iubire cu lumina lor s'a stins.

De-î adevărat că morții re'nviază
 În tulpinile copacilor, în seva
 Firilor subțiri de iarbă, în potirul
 Parfumat al florilor strălucitoare,

Micșunică ce mă farmecă cu privirea
 Gînditoare și duioasă ce-o cunosc,
 În tulpina ta trăește visătorul
 Ce 'ntr'o vreme depărtată m'a iubit.

A. VLAHUȚĂ.

FABULE REVĂZUTE

CORBUL ȘI VULPEA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Corbul, sătul, încuindu-și proviziile, sbură spre marginea pădurii și se așează pe craca unui copac. — Iată că trece vulpea, hămesită, pe cărare.

— Hei, jupîneasă vulpe, de mult nu te-am mai văzut și tare ținam să te întilnesc... Voiam să-ți spun: știi ce? mai am acasă o magazie întreagă de caș, ți-aduci aminte? d'acela de care gustași și tu odată... Ia mai laudă-mă nițel, ca atunci, că tare-mi place... Laudă-mi tu mie penele și glasul, și eu să mă rățoiesc și să croncânesc, că mult mă unge și mă gîdilă la inimă, și eu ți-oî da ție caș cit vrei... Haide începe, înalță-mi osanele și ridică-mi în slavă frumusețea, deșteptăciunea și talentele, să crape de năcaz toate celelalte păsări din pădure...

Dar vulpea, privind chiorș la corb, răspunse strimbîndu-se:

— Lasă, corbule, ține-ți cașul și ți-l mănîncă sănătos...
 Cu prețul ce-mi ceri tu, e prea amară piine!
 Și-și văzu de drum.

FURNICA ȘI GREERELE

Toată vara furnica a adunat și acum hambarele-î gem de grîne. Dar cum iarna a venit, posomorită, și ziua e scurtă

și 'nnotată, iar nopțile lungi și viforoase, i se urăște furniceii de moarte în casa caldă și întunecoasă.

Și atunci, iat-o că pleacă și bate la ușa vecinului ei, greerele.

— Bună seara, vecine; n' ai veni și tu nițeluș la mine, să-mi mai cînți un cîntec de-alea de cari știu tu, că serile sînt nefirșite și triste, și tare mi se urăște.

— Cum? răspunse greerele, dar tu, sărmano, nu știu nici un cîntec?

— Nu știu, vecine, nici unul; așa ceva n' am învățat, — nu m' a tras capul, nici inima, spre frumuseți fără dobîndă...

— Dar atunci, ce- ai făcut tu toată viața ta?

— Ce să fac? Am adunat; hambarele-mi sunt pline...

Ii răspunse greerele:

— Ai adunat? Prea bine; îndoapă-te acum!

ION GORUN.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

STRĂINUL

FRAGMENT

Răsboiul se sfîrșise-acuma
 Și spaîma bîntuîa 'n norod.
 Fintinile nutreau otravă,
 Și, ars de seceta grozavă,
 Pămîntul nu mai dase rod.

Prin sat se răspîndise vestea
 Că 'ncepe vremea de apoi.
 Eram p' atunci copil, ca tine...
 Și iată, într'o seară vine
 Un om necunoscut la noi.

Deși de-atunci e vreme multă,
 Mî-aduc aminte ca acum...
 Eram cu toții strînși la masă,
 Cînd a cerut să intre 'n casă
 Pribeagul obosit de drum.

Bătrînul — Dumnezeu să-l ierte —
 Intreabă rar și respicat:
 «Străine, ce nevoi te poartă
 Să bați așa tirziu la poartă,
 Ce vînturi te-au adus în sat?...»

Făcîndu-și cruce întrebatul
 Vru să răspundă un cuvînt...
 Un trăsnet parc'atunci l-atinse:
 Gemînd, cu brațele întinse,
 Căzu cu fața la pămînt...

L'au ridicat de jos. Murise.
 Străin pribeag, fii blestemat!...
 Vint rău în sat la noi l'aduse:
 Nici săptămîna nu trecuse
 Și satu 'ntreg era ciumat...

V. BUCUR.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

«KEMÉNY ISTVAN»

În articolul ce am publicat în numărul 4 al *Semănătorului* asupra farsei grosolane poreclite «plagiatul Caragiale» am spus, între altele, că «un scriitor ungar Kemény István n'a existat niciodată». Cînd ziceam *scriitor*, înțelegeam negreșit literat în sens mai restrîns (poet, romancier, dramaturg); un literat ungar Kemény István în adevăr n'a existat niciodată.

O ultimă victimă a «plagiatului Caragiale», care tot nu vrea încă să se dea bătută, obiectează că totuși un Kemény István ar exista. Da, Kemény István în Ungaria a existat și există, și nu unul, ci mulți, cam tot atîția cîți au fost sau sînt, în România, de pildă, Ștefan Vasilescu. Ba ceva mai mult: există nu unul ci doi Kemény István *cari au publicat*, cari au tipărit ceva în viața lor, și anume:

Un *Kemény István*, fost prefect de județ, care a luat parte la mișcarea dela 1848 și a scris pe urmă un *pamflet politic* în contra Romînilor, iar la 1867 a mai publicat un *tratat de viticultură*.

Un alt *Kemény István*, profesor, filolog, care a scris un studiu despre elementele latine în limba maghiară și o teză de doctorat. Acest Kemény István este născut la 1856.

Dar, un Kemény István literat, poet, romancier sau dramaturg, încă odată, n'a existat și nu există.

Spre a fi complet, mai ofer și acest supliment de material spre meditare victimelor «plagiatului Caragiale». — acelora cari cu prudență au tăcut, cași acelora cari tot mai țin încă să grămădească noi probe despre agerimea intelectuală sau despre limpezimea morală a cugetării lor.

CARNAVALUL

Văzduhu-i plin de cînturi și săruturi.
 Coriandoli și confetti zboară,
 Șiraguri lungi de 'mpodobite care
 Abia se văd prin nouri de fluturi.

Femei frumoase rid și te 'mpresoară...
 Zadarnic vrei să 'ți faci din brațe scuturi,
 Te năpădesc... vin alte 'n șir... Te scuturi:
 Și fugi învins... Curind se face sară.

Cu hohot viū voioasa zi se stinge:
 Beția crește păn' la cer... impinge
 Delirul uriaș peste hotare...

Se 'ntunecă văzduhul tot mai tare...
 Potop de fulgi ne 'ngroapă!... Nu-î mirare:
 Sint ingerii... Se joacă 'n cer și — ninge!

Paris, 1901.

ST. O. IOSIF.

BCU Cluj - Central University Library Cluj

«PARTEA CEA MAI BUNĂ»

Stînd în loc, c'o floare 'n mîină,
 Cată 'ntrebător spre mine:
 «Nu-î așa că'mi șade bine
 Și c'ai vrea să-ți fiū stăpînă?»

Eū pricep — îmi plec privirea
 Cu sfeală prefăcută;
 «Cuvîntarea ta cea mută
 Mă învață ce-î iubirea.»

Ea la gură-și duce floarea,
 Și'nchizînd din ochi, suspină:
 «Domnu'n paza lui te țină!...»
 Ș'a plecat Ispititoarea.

Ca un cîntec îmi răsună
 Din departe amintirea;
 Și atît nă-a fost iubirea...
 Poate-î partea cea mai bună.

BALTA.

RĂSPUNSURI

D-lui G. D. Brăila «Oamenii buni încap», zice românul, așa zicem și noi despre lucrurile bune. Mică ni-î casa, dar de asta să n'aveți grija. Numai să ne vie oaspeți de seamă, și-i vom primi bucușoși. Pentru o bucată frumoasă — or cit ar fi de lungă — facem toate chipurile și-i găsim loc. Sporim numărul paginilor, îl indoim, îl împătrim, ne mai dăm la o parte noi cei de gazdă, — în sfârșit trimeteți-ne d-voastră nuvela și să rămie vorba numai pe spațiu, asta-i treabă ușoară.

D-lui Y. Bacău. E foarte potrivit «răspunsul» d-voastră, și binîșor scris. Aparține însă mai mult politiciii de cit literaturii, și noi facem mai mult literatură de cit politică. Calde mulțumiri de la moș Neculai.

D-lui M. R. Iași. Fie-care vers în parte e bun. Toate la un loc daă o poezie slabă. Mai întiiu, sînt albe. Coloarea asta, pentru versuri, e cea mai pretențioasă. Numai gîndiri într'adevăr alese, gîndiri de sărbătoare se pot îmbrăca într'o așa haină fără să le stea rău. Cele mai frumoase versuri albe pe care le cunoaștem în limba noastră sînt ale D-lui Hașdeu, un fragment tradus din Tristia lui Ovidiu. Traducătorul acolo pare a fi trecut prin sufletul lui toată durerea nenorocitului poet și-a o fi turnat din nou, caldă, personală, într'o nouă limbă.

D-nei Sil. Loco. O bucătică de viață înregistrată ca o garnitură de mobilă într'un proces-verbal de portărel. Poate că v'a mișcat, în trecerea ei prin sufletul d-voastră, dar asta nu se vede. Și tocmai asta ar trebui să se vadă. Toate se pot preface în literatură. Nu e întimplare cit de neînsemnată care, spusă cu emoțiune, să nu ne intereseze, după cum nu e dramă cit de profundă fișietoare care, spusă cu nepăsare, să nu ne lase reci. Toate s'au spus pe lume, și toate se mai pot spune. Numai gîndul, fiorul celui care le scrie le poate reda tinerețea, parfumul, frescheța primăvăratecă, acea viață pururea reînviată, pe care autorul-Soare o dă de-a pururi florilor. BCU Cluj / Central University Library Cluj

D-lui N. H. Loco. Sonetul d-voastră nu e din cele ce se aruncă la coș după cea d'întiiu citire, ci după o a doua și chiar a treia. Prima strofă ar fi chiar bună fără «strălucirile astrale». În a doua strofă imagina cu arderea în pară a tranșafirilor, pentru a nota coloarea lor roșie, e violentă, și cînd le mai atribuieți și un dor care îi mistue, atunci personificarea tranșafirilor devine din cale-afară riscată. Apoi introducerea teilor înfloriți în tabloul d-voastră de primăvară, ni se pare o mică răsturnare de anotimpuri, în ori-ce caz ne siliți să presupunem că teii d-voastră, în mod excepțional, au înflorit cu două luni înainte de vreme. Și în sfârșit, un suflet cu aripă filfutoare e prea puțin vaporos pentru farmecul acelei nopți de primăvară și prea puțin lămurit pentru încheerea unui sonet.

D-lui S. G. M. Iași. Poezia pe care d-voastră o credeți așa de «potrivită cu scopul revistii», s'a constatat că nu e poezie. Și fiind-că ne rugați a vă «onora cu un răspuns cu observațiunile și greșelile ce le conține» iată că vă punem în cunoștință de cele mai importante ale ei defecte, căci despre calități, sincer vă mărturisim, că n'am putut descoperi nici una: Întiiu, s'a găsit că versurile nu sînt egale; al doilea, că nu au aceeași cadență, ba unele nu au nici o cadență; al treilea, că sînt prea puține vorbe la locul lor și prea multe semne de exclamație, și al patrulea, e că încă nu sîntem dumeriți asupra adevăratului înțeles diu următoarele versuri:

«Cade ca un trăsnet mort... mort pe umedul pămînt.

Ce groaznic țipet răsună. Și crivățul cu groază

Urletul și l-a 'nghiițit... A!... Cum a putut moartea să roază

Înima ta! Sunetele ce răsunaă necontenit, cu crivățul groaznic s'acordă».

Ne-am înțeles.

D-nei A. S. Bărlad. Ceva mai pe larg despre pictorul Grigorescu s'a publicat acum vre-o cinci ani în *The Studio* și în *Die Kunst*; dar și acolo era vorba mai mult de opera, de talentul artistului, de cit de om și de viața lui. Singurele note biografice într'adevăr prețioase ce s'au putut cunoaște până acum din intimitatea sa, sînt cele datorite D-lui Delavrancea pe cari, atit pentru interesul lor actual cit mai ales pentru importanța ce vor avea mai tirziu în Istoria artelor noastre, le publicăm și noi în fruntea revistii.

RED.